

DYRKNINGSVEJLEDNING

Etablering af pil eller poppel i farefold til søer

Grise hos Brian. Foto: Carsten Markussen

Indledning

En god planlægning er, af flere grunde, vigtig forud for plantning af lavskov. Det er en afgrøde der skal holde i mange år og derudover skal marken opfylde flere formål samtidigt, først og fremmest som farefold og energiproduktion. Derudover er det en daglig arbejdsplads og det skal være bekvemt at færdes i marken. For at opfylde de forskellige formål så optimalt som muligt, er planlægning meget vigtigt.

Det er muligt at opnå støtte til plantning og dyrkning, hvis de ret stramme regler omkring mulighederne for at opnå støtte til etablering og drift af lavskov overholdes, det øger behovet for planlægning før plantning, det øger papirarbejdet i forbindelse med indberetning og ansøgning og det øger arbejdet med at overvåge, om reglerne for at opnå støtte til hver en tid er opfyldt.

Der skal tænkes i praktiske baner i forhold til maskiner til jordbearbejdning, ukrudtsbekæmpelse, såning, høst af græs, korn og pil/poppel, daglig færdsel, hegning og flytning af dyr etc., og endelig skal man ikke plante pil/poppel, hvor der er drænet, da de sender deres rødder ned i drænrørene og stopper dem til.

Det er vigtigt at give meget god plads, tænk på at planterne vokser og at det skal være muligt at komme rundt på marken med maskiner.

Der skal også være styr på tingene i forhold til miljølovgivning, der er arealer, hvor man ikke må plante og endelig kan det være en god ide at tænke på naboerne og deres udsigt.

Der bør derfor laves noget papirarbejde forud for etablering. En målfast tegning over marken med indtegnning af områderne med lavskov, og angivelse af bredde på lavskov og afstande mellem, køreveje etc. Det er også en god ide med en plantningsplan, med angivelse af plantearter, -sorter, placering og antal. Endelig bør man også lave en plan for renholdelse, maskiner, høst etc.

Miljølovgivning

Det skal understreges at det af love og regler samt byggeblad for udendørs sohold fremgår, at: *"arealer til udendørs sohold skal være dækket af en effektiv græsbevoksning. Undtaget herfra er mindre arealer omkring sølehuller."*

Der er således ikke lovmæssigt belæg for at plante træer i sofolde. Det er dog vurderingen, at det er i lovens ånd at plante træer, idet hensigten med reglerne om græsdekke

vurderes at være ønsket om at opnå den miljømæssige effekt ved opsamling af næringsstoffer, og her vurderes træerne at være mindst lige så effektive.

Der er sat projekter i gang bl.a. med det mål at vise, at der er velfærdsmæssige fordele ved at plante træer i sofolde og at denne mulighed så også bliver skrevet ind i loven. Byggebladet er under revision.

Langs søer og åer må der ikke plantes nærmere end 150 m. Man må endvidere ikke plante nærmere end 100 m fra beskyttede fortidsminder. Vær opmærksom på, at der også kan være fredninger og Natura2000 udpegninger at tage hensyn til.

Støtte eller ej

Hovedformålet med at plante i so- og grisefolde må være at give gode forhold for dyrene og for miljøet. At det ser godt ud er desuden en god sidegevinst. Desuden skal arealet fungere i det daglige arbejde.

Det er muligt at opnå støtte til plantning og ha-støtte, men reglerne herfor er meget detaljerede og stramme, så i mange tilfælde er det næsten for svært og besværligt at overholde reglerne for støtte til energiskov i svinfolde (hovedformålet med arealstøtten til energiskov er, at der produceres energi på marken). Underkendelse af arealer f.eks. med energiskov på under 2 ha og under 3 % af det totale areal der søges støtte til, udløser ikke sanktioner; man skal blot tilbagebetale for meget udbetalt støtte. Hvis der er tale om mere end 3 % eller 2 ha, udløser det sanktion på mindst det dobbelte af 1 års støtte. Hvis man undlader at stævne/høste energiskov inden for de 10 år, skal støtten tilbagebetales.

Det frarådes af de fremførte grunde, at søge støtte til energiskov ved plantning i sofolde.

Hvis man søger etablerings-støtte til plantning og enkeltbetalingsstøtte til dyrkning af marken som energiskov, skal man være opmærksom på de til enhver tid gældende regler. Reglerne for støtte til plantning og dyrkning af energitræer ændres fra tid til anden, og det er derfor vigtigt at søge nyeste viden. NaturErhvervstyrelsens hjemmeside er en primær kilde:

<http://2.naturerhverv.fvm.dk/energiagr%C3%B8der.aspx?D=83734>

Opmærksomheden henledes på, at der udover pil og poppel kan plantes andre specificerede arter af træer/buske, antallet af træer/buske skal være mindst 8000 planter/ha, poppel dog kun 2000 planter/ha. Lavskov skal høstes mindst hver 10. år og det **primære sigte** skal være

dyrkning med henblik på høst af ved primært til energiformål. Arealet skal være på mindst 0,3 ha samlet i et stykke og mindst 7,5 m bredt.

Der må gerne være spor og gange, som er ubeplantede, således at færdsel i området kan ske, og afgrøden kan vedligeholdes. Ubeplantede gange og ubefæstede køreveje må dog højst udgøre 20 % af arealet. Da der skal være mindst 8.000 planter pr. ha, skal antallet af planter være højere på den tilplantede del, hvis der er gange og veje på arealet.

Det er desuden også muligt at få støtte på ca. 4200 kr./ha til selve etableringen, denne støtte søges i Fællesskemaet, det år man vil plante.

Pil

Pil er buskagtig i sin vækst, skyder meget fra grunden og breder sig, den kan blive 7-8 m høj. Den meget tætte buskagtige vækst med mange skud fra grunden, kan gøre det vanskeligt at færdes mellem pilene og gøre indfangning af dyr og andet arbejde i folden vanskelig.

Svin i pil. Foto: Carsten Markussen

Vælg de rigtige kloner for størst mulig udbytte, og for at få den ønskede vækstmåde. Af hensyn til sygdomme etc. er det en god ide at plante en blanding af mindst 3 forskellige kloner. De svenske Tora, Tordis og Inger er velafprøvede i Sverige og er (stort set) de sorter, der dyrkes til energiformål i Danmark og med god succes. Agrotech har forsøgsmæssigt plantet pil af forskellige kloner, som bliver høstet i 2012/13, så der bliver et dansk grundlag for at vælge den rette klon.

Pil er MEGET effektiv til at opsamle næring og fordampe vand der foregår også i vinterperioden. Hvis den skal høstes med finsnit, skal der høstes hver 2-3 år, ved helskudshøst kan man nøjes med hver 4-5 år. Finsnitning eller direkte flisning er den mest rationelle måde at høste på, men det har den ulempe at flisen er meget våd, vil varme og vil tabe 15-25 % af tørstoffet. Der kan nemt udvikle sig giftige sporer ved lagring i bunke. Hvis man høster hele skud, kan pilen tørre ned til under 30 %

vandindhold i løbet af 6 måneder, og den har så en noget højere værdi. Ulempen er, at der er en ekstra arbejdsgang med flisning.

Det er bedst at høste mindst et år før, der igen sættes søer/svin på arealet. Hvis det er teknisk muligt kan høst i 1-1,5 m. højde være smart. En sådan styning af en ung og tynd pil, kan måske være uheldig, i forhold til om stammen kan bære kronen. Hvis stammen kan bære, vil det muligt at lukke søerne tidligere på arealet, fordi de i så fald ikke kan nå de tynde lækre og let knækkelige grene. Man skal dog være opmærksom på, at den efterfølgende høst bør foregå højere end den foregående, for at bevare pilens vækstpunkter, og at det kan være svært for maskineriet at tygge sig igennem den gamle forveddede stub.

Poppel

Poppel bliver et langt rankt træ, som dog godt kan lave sideskud nedefra. Det kan blive 20-30 m højt og giver et ret åbent indtryk, især hvis man sørger for at fjerne skud fra neden og opstamme træet. Vælg de rigtige kloner for størst mulig udbytte, f.eks. OP 42 eller Hybrid 275, helst 3 forskellige kloner i blanding. Der er forsøg med dyrkning og udbytte af forskellige sorter poppel i Danmark, men der går et par år før resultatet foreligger. Men aktuelt må man nøjes med at trække på udenlandske forsøg og dansk erfaring. OP42 dyrkes meget i Danmark, både i læhegn og som energitræ, desuden plantes der i 2011-12 i Danmark meget af de italienske kloner AF2, AF8 og Monviso.

Popler i knibe. Foto: Carsten Markussen

Poppel er effektiv til opsamling af næringsstoffer, men vi ved ikke, om den er helt ligeså effektiv som pil. Popler vokser mere des større de er, og skal høstes med sav eller skovmaskine, derfor kan der være god økonomi i at lade dem vokse i 20-30 år (med arealstøtte dog max 10 år).

Ukrudt

Dybpløjning er en mulighed, som gør, at der ikke spirer så mange ukrudtsfrø frem, men det er en dyr og lidt voldsom behandling. Etablering af pil og poppel kan lade sig gøre efter almindelig pløjning, der kræves blot lidt mere

strigling/radrensning. Lavskov bør strigles/radrenses lige så længe det er muligt, det er vigtigt at holde ukrudt væk, så træerne kan vokse uden konkurrence.

Striglen er effektiv til at bekæmpe frøukrudt i pil og poppel, også i rækkerne, hvis man kører på tværs. Radrenseren er også meget effektiv, og her skal man have mulighed for at hyppe jord ind imellem rækkerne. I pil kan aftopning af skuddene i efteråret efter 1. vækstsæson være en god ide, hvis der er meget ukrudt og planterne er blevet for høje til at man kan køre i dem. Det vil normalt ikke betyde meget for udbyttet efterfølgende, men genvæksten giver flere og tyndere skud, der er mere sårbar overfor gnav fra søer og grise.

Fravænnede 7-8 ugers grise, kan bruges til at rydde op for ukrudt allerede efter første vækstsæson, hvis træerne er godt etablerede. Det er meget vigtigt, at der holdes øje med, hvor hårdt grisene går til træerne, og at få dem væk, når de begynder at blive hårde ved træerne.

Torvegrise i pil. Foto: Carsten Markussen

Pil og poppel er relativt svage konkurrenter overfor ukrudt, især i de første 2-3 år. Når træerne har etableret et stærkt rodnet, har de en stærk konkurrenceevne på næringsstoffer, men er ret lysåbne. Det er vigtigt at lavskov bliver holdt rent for ukrudt i starten, da træerne vokser meget langsommere eller kan blive helt kvalt, hvis de får konkurrence om lys og næring. Arealet bør derfor være frit for rodukrudt inden etablering.

Til højre har torvegrise ryddet op i ukrudtet, til venstre kæmper pilene alene mod ukrudtet. Foto: Tove Serup

Bortskaffelse af pil og poppel når afgrøden er udtjent, kan ske med en almindelig fræser, det er muligt at man bliver

nødt til at køre 2-3 gange, for effektivt at opnå et godt såbed. Det tilrådes at dyrke en konkurrencedygtig og nøjsom afgrøde, som f.eks. havre eller lupin efter pil/poppel.

Sygdomme og skadedyr

Rust kan være en seriøs skadevolder på pil og poppel og derfor bør man plante kloner der er resistente.

Pil og poppel tiltrækker mange insekter, hvoraf nogle lever af træerne. De kan derfor også være skadedyr, dog normalt ikke alvorligt.

Praktiske ting omkring plantning

Plantning om foråret er mest bekvemt af hensyn til ukrudtsbekæmpelse, men et tørt første forår kan være hårdt for planterne.

Plantning om efteråret giver mindre tid til bekæmpelse af rod ukrudt forud for plantning, og betyder, at man skal radrense/hyppe mindst en gang mere.

Drænede arealer skal ikke plantes til med pil og poppel, hvis man er glad for sit dræn. Planterne sender rødderne ned i drænrørene og disse vil i løbet af få år stoppe til.

So i skygge af hytte. Foto: Carsten Markussen

Når dyrene er i folden:

Søer bør ikke sættes på et areal med pil før, der er gået 2-3 år fra plantning, i poppel bør der formodentligt gå fire år før søer får adgang. De første par år kan søer og også store smågrise være direkte ødelæggende for træer og buske. Det sikreste er derfor at frahegne arealet med lavskov, så søerne ikke kan komme til at rode og gnave i træerne. Smågrise og torvegrise skal man holde godt øje med, men de kan hjælpe mod ukrudtet.

Hvis pil/poppelgrene vælter ned over hegnet, sker der en kraftig afledning af strømmen i hegnet.

Når dyrene ikke er i folden:

Pil og poppel er krævende træer og skal have gode forhold. Det er vigtigt at de ikke gror til i ukrudt og de har behov for næring. Vurder derfor om træerne skal gødes og om der er behov for regulering af plantevækst omkring dem.

Det er vigtigt, at der er plads til, at man kan lægge græsarealet om. Derfor skal harve, plov, såmaskine, mejetærsker, skårlægger og finsnitter eller lignende maskiner kunne komme ind mellem rækkerne og vende for enden.

Væltet pil. Foto: Carsten Markussen

Renholdt – 5 måneder gammel poppel. Foto: Carsten Markussen

1 års popler. Foto: Carsten Markussen